

ارزیابی و بررسی اثرات تخریبی استفاده عشایر از هیزم و چوب‌های جنگلی و تأثیر آن بر محیط‌زیست و جنگل‌ها و مراتع (مطالعه موردی عشایر حاشیه زاگرس استان خوزستان)

کتایون ورشوساز^۱، سید علی جوزی^۲، قدرت الله سیاه‌پور^{۳*}

۱- استادیار گروه محیط زیست، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران،

kvarshosaz@yahoo.com-09121934150

۲- استاد، گروه محیط، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شمال تهران، ایران

sajoz@yahoo.com, 09126194676

۳- دانشجوی دوره ی دکتری، گروه محیط زیست، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران،

gh.siapoor@gmail.com, 09163071047

چکیده

زمینه وهدف: یکی از راهبردهای توسعه جامعه بشری، ساماندهی واسکان عشایراست. این مطالعه با هدف ارزیابی و بررسی اثرات، این تاثیرات به شکل مطالعه موردی در استفاده عشایر از هیزم و چوب‌های جنگلی و تأثیر آن بر محیط‌زیست و جنگل‌ها و مراتع عشایر حاشیه زاگرس استان خوزستان صورت گرفته است.

روش تحقیق: جامعه مورد مطالعه تعداد ۹۰ کانون عشایر استان می‌باشد که در قالب سه گروه مورد مطالعه قرار گرفتند. و از این تعداد ۱۸ کانون به عنوان نمونه‌آماری مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. داده‌های موردنیاز با استفاده از روش میدانی و از طریق اجرای پرسشنامه، جمع‌آوری گردید.

یافته‌ها: براساس نتایج تحقیق بطور میانگین هر خانوار عشایری در طول سال حدود ۱/۲۵ هکتار از اراضی جنگل و مرتع را تخریب می‌کند. میزان مصرف خانوارهای عشایری نزدیک به ۶۲ میلیون کیلوگرم هیزم برآورد شده است که این مقدار هیزم معادل ۲۰۰ هزار اصله درخت بلوط است. به این ترتیب در هر سال نزدیک به ۱۴۲۵۰ هکتار اراضی جنگل توسط خانوارهای عشایری کوچ رو از بین می‌رود.

نتیجه‌گیری: در این پژوهش تمرکز بر ارزیابی و بررسی اثرات تخریبی استفاده عشایر از هیزم و چوب‌های جنگلی جهت مصارف سوختی و تأثیر آن بر محیط‌زیست و جنگل‌ها و مراتع می‌باشد که از این منابع سالانه بیش از ۷۴۴۴ هکتار را به شدت آسیب می‌رسانند. نتایج توصیفی و استنباطی حاصل از تحقیق نیز نشان می‌دهد که در بعد اجتماعی اقتصادی تحولات مطلوبی در وضعیت آنها، ایجاد شده است.

کلمات کلیدی: جنگل‌ها و مراتع، اسکان، حاشیه زاگرس استان خوزستان.

۱- مقدمه

تغییرات اساسی مشاهده شده در ساختارهای عمودی و افقی جنگل‌های گسترده زاگرس از قبیل کاهش، اختلال و تهدید تنوع زیستی اعم از گیاهی و جانوری این زیست بوم ارزشمند کشور، گواه این حقیقت تلخ است که؛ افزایش جمعیت و اقتصاد معیشتی وابسته جوامع محلی به جنگل‌ها و بی توجهی به ظرفیت تولید محدود این منابع، در کنار عدم توسعه یافتگی متناسب با توانمندی‌های اکولوژیکی منطقه زاگرس، سرنوشتی ناخوشایند و دهشتناکی را برای این اندوخته‌آبی ارزشمند ایرانیان رقم زده است. (پیرنیا، ۱۳۷۱ ص ۲۷۵). قرن بیستم را قرن توسعه‌ی علوم و فنون و حاکمیت دانش و تکنولوژی لقب داده‌اند، اما از دیدگاه دیگر این قرن را باید قرن مظلومیت منابع طبیعی و انهدام مراتع نام نهاد بحرانی که کشور ما نیز قادر به گذر به سلامت از آن نبوده و چالشهایی چون تخریب شدید مراتع روز به روز خود را به گونه‌ای آشکارتر می‌نمایاند معضلی که برنامه‌های خوش